

ძირითადი მიგნებები და რეკომენდაციები

მართლმსაჯულების სისტემის, სასამართლოს მონიტორინგის, სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებისა და ადმინისტრაციული პატიმრობის მიმართულებით

წარმოდგენილი დოკუმენტი მოიცავს, მიმდინარე წლის განმავლობაში, მართლმსაჯულების, სისხლის სამართლისა და ადმინისტრაციული სამართალდარღვევების სფეროში გამოქვეყნებულ რამდენიმე ანგარიშში აღნიშნულ პრობლემურ საკითხებსა და შესაბამის რეკომენდაციებს. დოკუმენტში გაერთიანებულია „კოალიცია დამოუკიდებელი და გამჭვირვალე მართლმსაჯულებისთვის“ მიერ შექმნილი ანგარიში – „მართლმსაჯულების სისტემა საქართველოში“ და ადმინისტრაციულ პატიმრობასთან დაკავშირებით მომზადებული დოკუმენტი, ასევე ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის მიერ მომზადებული თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის მონიტორინგის ანგარიში და ასევე, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის მერ მომზადებული ანგარიში სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების პრობლემებზე. თითოეული ეს ანგარიში მომზადებული და გამოქვეყნებულია 2012 წლის განმავლობაში. გარდა აღნიშნული ანგარიშებისა, დოკუმენტში წარმოდგენილია საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველოს დამატებითი რეკომენდაციები სასამართლო სისტემის გამჭვირვალობასთან დაკავშირებით.

1. მართლმსაჯულების სისტემა საქართველოში

წარმოდგენილი კვლევა მიზნად ისახავდა სასამართლო ხელისუფლებაში არსებული იმ ინსტიტუციური პრობლემებისა და ხარვეზების გამოკვეთას, რასაც შესაძლოა გავლენა ჰქონდეს როგორც ინდივიდუალური მოსამართლის დამოუკიდებლობის ისე ზოგადად, მართლმსაჯულების განხორციელების ხარისხზე.

სისტემის ანალიზისას გამოკვეთილ ტენდენციას წარმოადგენს ის, რომ *ძალაუფლების დიდი ნაწილი, მათ შორის ადმინისტრირების უმთავრესი ბერკეტები, კონცენტრირებულია ერთი კონკრეტული უწყების – იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ხელში*, რაც არღვევს სისტემის შიგნით ძალთა ბალანსის პრინციპს.

პრობლემურია ძირითადი ორგანოების პოლიტიკური ნეიტრალიტეტის საკითხიც. იუსტიციის უმაღლესი საბჭოსა და სადისციპლინო კოლეგიის დაკომპლექტების წესი არ გამოორიცხავს მათ შემადგენლობაში პოლიტიკური ორგანიზაციის წარმომადგენლის დანიშვნას.

მოსამართლედ პირის დანიშვნის არსებულ წესების ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა, რომ *კანონმდებლობაში არსებული დანიშვნის რეგულირება სათანადოდ ცხადი და განჭვრეტადი არ არის*. ამასთან, საჭიროა დამატებითი გარანტიები სხვადასხვა სუბიექტთა წრის თანაბარი შესაძლებლობებით უზრუნველყოფისთვის.

მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის საკანონმდებლო გარანტიების ანალიზისას ასევე გამოვლინდა *მოსამართლეთა მივლინების, უკონკურსოდ გადანიშვნისა და დანიშნულების შექნის შემთხვევების გამოყენებისას*, საბჭოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების დასაბუთების აუცილებლობა.

ანგარიშში ყურადღება დაეთმო მოსამართლეთა ანაზღაურების და კერძოდ, დანამატების გაცემის საკითხს და ხაზი გაესვა *ამ საკითხის არასრულყოფილი საკანონმდებლო რეგულირებასა და ბუნდოვან პრაქტიკას, რაც ზოგადად კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს დანამატების არსებობის მართლზომიერებას*.

ანგარიშში თითოეულ ზემოთხსენებულ საკითხთან დაკავშირებით წარმოდგენილია შემდეგი რეკომენდაციები:

რეკომენდაციები თვითმმართველობის გაძლიერებასთან დაკავშირებით:

- სადისციპლინო კოლეგიის არამოსამართლე წევრთა არჩევის უფლება მიენიჭოს მოსამართლეთა კონფერენციას;
- იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს კომპეტენციას გამოეყოს მოსამართლეთა შეფასებისა და დანიშნულების საკითხი. ამ მიზნით, მოსამართლეთა კონფერენციის მიერ შეიქმნას დამოუკიდებელი ორგანო, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება მოსამართლეთა პროფესიულ კარიერასთან დაკავშირებულ საკითხებზე;
- შეზღუდოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს კომპეტენცია საქალაქო სასამართლოების თავმჯდომარეების დანიშვნის ნაწილში. აღნიშნულის უფლება მიენიჭოს კონკრეტული სასამართლოების მოსამართლეებს;
- პოლიტიკური საქმიანობის შეზღუდვა გავრცელდეს იუსტიციის უმაღლეს საბჭოსა და სადისციპლინო კოლეგიის არამოსამართლე წევრებზე. ამ მიზნით, პარლამენტს შეეზღუდოს კანდიდატურების პარლამენტის წევრებიდან შერჩევის უფლება.
- მოსამართლის სტატუსთან შეუთავსებელი საქმიანობის ან მოსამართლის მოვალეობებთან ინტერესთა შეუთავსებლობის საფუძველზე მოსამართლის თანამდებობიდან გათავისუფლება დარჩეს მხოლოდ სადისციპლინო კოლეგიის კომპეტენციაში;

რეკომენდაციები მოსამართლეთა დანიშვნასთან დაკავშირებით:

- კანონმა გაითვალისწინოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ვალდებულება, მოსამართლის თანამდებობაზე ვაკანტური ადგილის არსებობის შემთხვევაში, გამოაცხადოს კონკურსი და შესაძლებლობა მისცეს იუსტიციის უმაღლეს სკოლაში სწავლისგან გათავისუფლებულ პირებს მონაწილეობა მიიღონ აღნიშნულ კონკურსში;
- განისაზღვროს საბჭოს ვალდებულება კონკურსის გამოცხადების შემთხვევაში, კანდიდატებთან ჩაატაროს ინტერვიუ;
- განისაზღვროს საბჭოს ვალდებულება იუსტიციის უმაღლეს სკოლაში მსმენელების შერჩევისა და შემდგომში, მათი კანდიდატურების მოსამართლის ვაკანტურ პოზიციაზე განხილვის პროცესში კანდიდატებთან ჩაატაროს ინტერვიუ;

რეკომენდაციები მივლინებასთან დაკავშირებით:

- უზრუნველყოფილი იქნეს, მოსამართლის თანხმობის გარეშე მისი მივლინების შესახებ საბჭოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების დასაბუთებულობა;
- დაზუსტდეს რამდენჯერ შეიძლება მოხდეს მივლინების მექანიზმის გამოიყენება ერთი მოსამართლის მიმართ თუნდაც სხვადასხვა სასამართლოში;

რეკომენდაციები მოსამართლის უკონკურსოდ დანიშვნასთან დაკავშირებით:

- უზრუნველყოფილი იქნეს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ მოსამართლის კონკურსის გარეშე დანიშვნის შესახებ მიღებული გადაწყვეტილების დასაბუთებულობა;
- საბჭოს მიერ აღნიშნული უფლებამოსილება გამოყენებული იქნეს ერთიდაიმავე ინსტანციის სასამართლოებში;
- მხედველობაში იქნეს მიღებული თუნდაც ერთიდაიმავე ინსტანციის სხვადასხვა სასამართლოში არსებული განსხვავებული საკონკურსო მოთხოვნები.

რეკომენდაციები დანიშნულებასთან დაკავშირებით:

- განისაზღვროს მოსამართლის დანიშნულების წესი და კრიტერიუმები;
- საბჭოს მიერ შემუშავებულ მოსამართლის საქმიანობის ეფექტურობის შეფასების წესსა და დანიშნულების პროცესს შორის გაჩნდეს ლოგიკური კავშირი;
- დანიშნულების წინაპირობად განისაზღვროს მოსამართლის მიერ სამოსამართლო უფლებამოსილების განხორციელება სულ ცოტა 3 წლის განმავლობაში.

რეკომენდაციები ანაზღაურებასთან დაკავშირებით:

- გაუქმდეს მოსამართლეებისთვის დანამატების გაცემის შესაძლებლობა;
- კანონით გათვალისწინებული იქნეს თანამდებობრივი სარგოს გონივრული ოდენობა.

რეკომენდაციები გამჭვირვალობასთან დაკავშირებით:

- შეიცვალოს „საერთო სასამართლოების შესახებ“ ორგანული კანონის მე-13 მუხლი ღიაობის სტანდარტის სასარგებლოდ;
- დაინტერესებულ პირს მიეცეს შესაძლებლობა მიმართოს სასამართლოს და მოითხოვოს სხდომის ჩანერა. ტექნიკურად აღნიშნულის შეუძლებლობის შემთხვევაში კი დაინტერესებულ პირს მიეცეს სხდომის ჩანერის შესაძლებლობა;
- აუდიოჩანერის შესაძლებლობა მიეცეს ყველა დაინტერესებულ პირს, სასამართლოს წინასწარი ნებართვის გარეშე;
- შეიქმნას ერთიანი სტანდარტი სასამართლო სისტემაში არსებული ინფორმაციის დამუშავებასთან დაკავშირებით, სამართალწარმოების ტიპების თავისებურებების გათვალისწინებით.

2. პრობლემები და რეკომენდაციები სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებაში

სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებაში არსებული ვითარების შეფასების მიზნით შესწავლილი იქნა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსა და სისხლის სამართლის კოდექსის პრობლემური რეგულირებები და არსებული ხარვეზიანი პრაქტიკა.

ანგარიშში ყურადღება გამახვილებულია *დანაშაულის გამოვლენის ეტაპზე, კერძოდ კი, ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის დროს ადამიანის უფლებების დაცვის სტანდარტებზე*. როგორც კვლევამ აჩვენა, სხვა პრობლემებთან ერთად, აღნიშნულ ღონისძიებაზე სასამართლო კონტროლი არასაკმარისია და ის არ მოიცავს განხორციელებული ოპერატიული ღონისძიების კანონიერების შემოწმებას. ამასთან, ხელმისაწვდომი არ არის ის შიდაუწყებრივი ნორმატიული აქტი, რომელიც უმნიშვნელოვანესი დოკუმენტია ოპერატიული ღონისძიების ჩატარების წესებთან დაკავშირებით.

ანგარიშში ყურადღება გამახვილებულია *გამოძიების ეტაპზეც, რომელზეც აშკარად შეიმჩნევა მხარეთა თანასწორობისა და შეჭიბველბრუნობის არაერთი პრობლემა*, მათ შორის, ცალკეული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ შამდგომლობის დაყენების სრული შეზღუდვა დაცვის მხარისთვის, ასევე, გამოძიების ეტაპზე მონშმის დაკითხვის ძველი წესის მოქმედება, რაც გაუმართლებელ პრივილეგიას ანიჭებს ბრალდების მხარეს. პრობლემურია ასევე იმ პირის დაცვის უფლებები, რომლის მიმართაც მოქმედებს გარკვეული შემზღუდველი რეჟიმი, თუმცა ბრალდებულის სტატუსის არ ქონის გამო პირი მოკლებულია შესაძლებლობას გაასაჩივროს მის მიმართ გამოყენებული ზომები.

რაც შეეხება *აღკვეთის ღონისძიების ეტაპს, ამ მიმართულებით პრობლემების ძირითადი ნაწილი არასწორ პრაქტიკაში გამოიხატება*. სასამართლოები არ უზრუნველყოფენ დასაბუთებული გადანყვეტილების უფლების აღსრულებას და შესაბამისად, ვერ ქმნიან სამართლებრივი გარანტის ფუნქციას. ამას გარდა, ფიქსირდება საკანონმდებლო ხარვეზი, რაც მიღებული გადანყვეტილების გასაჩივრების არაგონივრულ გართულებაში გამოიხატება.

სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ერთ-ერთი სიახლეა, *ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო*. როგორც გამოიკვეთა, დღეს არსებული საკანონმდებლო ბაზა ვერ ქმნის საკმარის გარანტიებს ნაფიც მსაჯულთა გარე ზეგავლენისგან ადეკვატური დაცვისთვის. ამას გარდა, სათანადოდ არ არის უზრუნველყოფილი ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს პირობებში მიღებული განაჩენის დასაბუთებულობის სტანდარტი.

სასჯელის დანიშვნის ეტაპთან დაკავშირებით აღსანიშნავია, რომ 2007 წელს სისხლის სამართლის კოდექსში განხორციელებულმა ცვლილებებმა *დანაშაულის არაერთგზისობასთან დაკავშირებით გააუარესა მდგომარეობა და დაამძიმა შესაძლო სანქციის მოცულობა*.

სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში გამოიკვეთა ნორმის განჭვრეტადობის პრობლემაც. კერძოდ, *დამატებითი სასჯელის სახით ჯარიმის დანიშვნის პრობლემა*, მაშინ როდესაც კონკრეტული დანაშაულისთვის სასჯელის სახით ჯარიმა გათვალისწინებული არ არის და ასევე, *ჯარიმის ოდენობის განუსაზღვრელობა*, როცა მისი გამოყენება ხდება დაცვის მხარის მიერ საგამონაკლისო უფლებით სარგებლობისას. აღნიშნული ორი შემთხვევა მიუთითებს სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში არაგანჭვრეტადი ნორმების არსებობაზე.

ანგარიშში თითოეულ პრობლემურ საკითხთან დაკავშირებით წარმოდგენილია შემდეგი რეკომენდაციები:

დანაშაულის გამოვლენის ეტაპი:

- სასამართლოს უნდა მიენიჭოს უფლებამოსილება აკონტროლოს ოპერატიული ღონისძიების მიმდინარეობის კანონიერება;
- საჯარო უნდა გახდეს ის უწყებრივი ნორმატიული აქტები, რომლებიც არეგულირებენ ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის ჩატარების წესებს;
- კანონით უნდა განისაზღვროს პირთა წრე, რომელთა მიმართაც დაშვებული იქნება ფარული მიყურადების გამოყენება;
- პროკურორსა და მოსამართლეს უნდა მიეცეთ შესაძლებლობა გაეცნონ ინფორმაციას პირებზე, რომლებიც უწევნ ან უწევდნენ კონფიდენციალური დახმარებას ოპერატიულ-სამძებრო ორგანოებს;
- საჭიროა დაწესდეს პროკურორის ვალდებულება, აცნობოს პირს, მის მიმართ გამოყენებული ოპერატიული-ღონისძიების შესახებ, მას შემდეგ, რაც აღნიშნული ღონისძიება დასრულდება;
- უნდა გაიმიჯნოს ის პირები, რომლებსაც უფლება აქვთ გამოვიდნენ კონტროლირებადი მიმწოდებლის როლში. მნიშვნელოვანია, რომ ოპერატიულმა ღონისძიებამ არ შეიძინოს დანაშაულის პროვოკაციის ნიშნები;

გამოძიების ეტაპი:

- დაცვის მხარეს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა ამოღების შუამდგომლობით მიმართოს სასამართლოს;
- შუამდგომლობის დაკმაყოფილების შემთხვევაში, საგამოძიებო მოქმედებას დაესწროდ თავად ბრალდებული ან ადვოკატი;
- ჩხრეკას წინ უნდა უსწრებდეს ყველა შესაძლო ღონისძიება, რაც მინიმუმამდე დაიყვანს ჩხრეკის დროს შეცდომის დაშვებას;
- ჩხრეკა უნდა ჩატარდეს მხოლოდ იმ მასშტაბით, რაც კონკრეტული საგამოძიებო მოქმედებისა და გამოძიებისთვის საჭირო ნივთის აღმოჩენისთვის;
- ყადაღის შესახებ გადანყვეტილების მიღების დროს ამის შესახებ დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს ბრალდებულს, რათა მან შეძლოს გასაჩივრების უფლებით სარგებლობა;
- ყადაღის, ჩხრეკის, ამოღების შესახებ გადანყვეტილების იმ პირის მიმართ მიღების შემთხვევაში, რომელსაც არ აქვს ბრალდებულის სტატუსი, კანონმდებლობამ უნდა შექმნას პირის მიერ ამ ქმედებების კანონიერების შემოწმების სამართლებრივი მექანიზმი;
- უნდა შეიცვალოს გამოძიების ეტაპზე მოწმის დაკითხვის წესი და უნდა გაუქმდეს გარდამავალი დებულება, რომელიც უშვებს 1998 წლის საპროცესო კოდექსის ნორმის მოქმედებას ამ ნაწილში;

აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების ეტაპი:

- გაიზარდოს სასამართლოს გადანყვეტილებათა დასაბუთებულობა და გარემოებების ინდივიდუალური და გონივრული შეფასების ხარისხი;

- აღკვეთის ღონისძიების გასაჩივრების ეტაპზე გაუქმდეს ახალი გარემოების მითითების საჭიროება;

ნაფიცი მსაჯულთა სასამართლო:

- უნდა შეიზღუდოს მედიის საშუალებით სავარაუდო დამნაშავესა და მონშის მაიდენტიფიცირებელი მონაცემების, ასევე საქმის დეტალების შესახებ ინფორმაციის გავრცელება;
- მიღებულ უნდა იქნეს დამატებითი ზომები ნაფიცი მსაჯულთა იზოლაციისთვის პროცესის დასრულებამდე (მეთვალყურის გამოყოფა; ერთად მოთავსება);
- კანონმდებლობაში უნდა გაჩნდეს ვერდიქტის გამოსატანად ნაფიცი მსაჯულისთვის კითხვების დასმის ან ფაქტობრივი საფუძვლით ვერდიქტის გასაჩივრების შესაძლებლობა;

სანქციის შეფარდების ეტაპი:

- სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დანაშაულის არაერთგზისობის დეფინიცია უნდა შეიცვალოს 2007 წლის 4 ივლისამდე არსებული რედაქციით;
- ამოღებულ უნდა იქნას სისხლის სამართლის კოდექსის 42-ე მუხლის მე-5 ნაწილი;
- სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 84-ე მუხლში განისაზღვროს ჯარიმის მინიმალური და მაქსიმალური ოდენობა.

3. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის მონიტორინგის ანგარიში

საია-ს მიერ, სისხლის სამართლის საქმეებზე განხორციელებული მონიტორინგი მიზნად ისახავდა სასამართლოს სხდომის დარბაზებში მიმდინარე პროცესის გადმოცემას. მონიტორინგი ხორციელდებოდა სასამართლო დარბაზებში სამართლიანი განხილვის მოთხოვნების შესრულებაზე დაკვირვების გზით. კერძოდ, საია-ს მონიტორები, სპეციალური კითხვარების მეშვეობით, აგროვებდნენ ინფორმაციას სასამართლო დარბაზებში საჯარო განხილვის უფლების, მხარეთა თანასწორობის, თარჯიმნის ყოლისა და თავისუფლების ხელშეუხებლობის უფლების, ისევე როგორც დასაბუთებული გადაწყვეტილების უფლებისა და არასათანადო მოპყრობის აკრძალვის უფლების დაცვის შესახებ.

მონიტორინგის მიზნით, საია-მ, პირველ ეტაპზე, პროცესებზე დაკვირვება განახორციელა 2011 წლის ოქტომბერ-დეკემბერში (სულ 283 სასამართლო სხდომა). მონიტორინგი გაგრძელდა 2012 წლის იანვარ-მარტშიც (237 სასამართლო სხდომა). შესაბამისად, საია-ს მიერ გამოქვეყნებული მონიტორინგის ანგარიში მოიცავს 520 სასამართლო პროცესზე დაკვირვების შედეგებს. მონიტორინგის თითოეულ ეტაპზე გამოვლენილი შედეგები ასეთია:

- *საჯარო განხილვის უფლება*

მონიტორინგის შედეგად დადგინდა, რომ სასამართლო სხდომები ზოგადად იყო საჯარო და ნებისმიერ მსურველს შეეძლო სასამართლო სხდომაზე დასწრება. თუმცა, საქმეთა ნაწილში

სასამართლომ ვერ უზრუნველყო სხდომის თარიღისა და დროის სათანადო გამოქვეყნება. კერძოდ, 520 საქმიდან 276 საქმე არ გამოქვეყნებულა. გამოიკვეთა ასევე, რომ ზოგიერთ სხდომაზე (34 საქმეში) მოსამართლეები ხმადაბლა და დამსწრეთათვის გაუგებრად საუბრობდნენ.

- *მხარეთა თანასწორობა*

მონიტორინგმა აჩვენა, რომ მოსამართლეები, რომელთა სხდომებზე დაკვირვებაც განხორციელდა მთლიანობაში წარმატებით ახერხებდნენ სასამართლო დარბაზში სიტუაციის გაკონტროლებას. თუმცა, მთავარ სასამართლო სხდომათა ნაწილში, მონიტორინგმა დააფიქსირეს მოსამართლეების მხრიდან მონშეთა აქტიური დაკითხვის შემთხვევები. კერძოდ, 48 სხდომიდან, სადაც მონშეთების დაკითხვა მოხდა, 6 შემთხვევაში დაფიქსირდა მოსამართლის მხრიდან მონშეთა აქტიური დაკითხვა. ერთ-ერთ საქმეზე, მხარეთა ნებართვის გარეშე, მოსამართლის მხრიდან დაისვა 37 შეკითხვა, მათ შორის, არსებითი ხასიათის.

მონიტორინგის შედეგად დაფიქსირდა, რომ პირველი წარდგენის დროს სასამართლო ყოველთვის იზიარებდა ბრალდების პოზიციას აღკვეთის ღონისძიების შეფარდებასთან დაკავშირებით. სასამართლომ 117-ვე წინა სასამართლო სხდომაზე ბრალდების ყველა შუამდგომლობა დააკმაყოფილა მტკიცებულებათა დასაშვებობის თაობაზე, მაშინ როცა, სასამართლო დაცვის მხარის შუამდგომლობებს აკმაყოფილებდა მხოლოდ ბრალდების თანხმობის შემთხვევაში. სასამართლომ დაცვის მხარის 27 შუამდგომლობიდან ის 23 დააკმაყოფილა, რომელსაც ბრალდებამ დაუჭირა მხარიზოგადად, მონიტორინგის განმავლობაში, პროკურორთა მხრიდან, საქმეთა უმეტესობაში მეტი აქტიურობა გამოიკვეთა.

მონიტორინგის განმავლობაში დაფიქსირდა პროცესის სავალდებულო დაცვის გარეშე ჩატარების 3 შემთხვევა, მათ შორის საქმეები შპს პირის მონაწილეობით, რომელსაც არ შეეძლო საკუთარი პოზიციის დაფიქსირება და ბრალდებულები, რომლებიც სრულყოფილად არ ფლობდნენ ქართულ ენას და ვერ იგებდნენ შეკითხვების არსს.

რაც შეეხება შემაჯამებელ გადანწყვეტილებებს, 520 სხდომიდან 113 შემაჯამებელი გადანწყვეტილება გამოვიდა (106 საპროცესო შეთანხმება, 7 არსებითი განხილვა). 113 შემაჯამებელი გადანწყვეტილებიდან არც ერთი არ ყოფილა გამამართლებელი.

- *თარჯიმნის ყოლის უფლება*

მონიტორინგის შედეგად გამოვლინდა თარჯიმნის ყოლის უფლების დარღვევის რამდენიმე შემთხვევა. 19 შემთხვევაში საჭირო იყო თარჯიმნის მომსახურება, საიდანაც 3 შემთხვევაში დაირღვა თარჯიმნის ყოლის უფლება მათ შორის, გამოვლინდა გულგრილობა სასამართლოს მხრიდან, მაშინ როდესაც ბრალდებულის სათანადოდ არ ესმოდა სამართალწარმოების ენა და ასევე, თარჯიმნის მონშევა, რომელიც ამკარად არაკვალიფიციურად ასრულებდა თავის მოვალეობას.

- *თავისუფლების ხელშეუხებლობის უფლება*

პირველი წარდგენის არც ერთ შემთხვევაში, როცა პროცესს საია-ს მონიტორები აკვირდებოდნენ, ბრალდებული აღკვეთის ღონისძიებისგან გათავისუფლებული არ ყოფილა (პირველი წარდგენის 185 სხდომა). მონიტორინგმა აჩვენა, რომ ყველა შემთხვევაში, როდესაც ბრალდების მხარე ითხოვდა აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობას, ეს მოთხოვნა სასამართლოს მიერ კმაყოფილდებოდა. ამასთან, გირაოს შეფარდება უშუალოდ ბრალდების მხარის მოთხოვნის საფუძველზე ხდებოდა. მოსამართლე არ იყენებდა გირაოს, თუ ამას ბრალდება არ ითხოვდა. საბოლოოდ, სასამართლოს მიერ 99 შემთხვევაში მოხდა გირაოს შეფარდება, 86 შემთხვევაში კი - პატიმრობის.

○ *დასაბუთებული გადაწყვეტილების უფლება*

საია დასაბუთებული გადაწყვეტილების უფლების რეალიზაციაზე მონიტორინგს პირველი წარდგენის სხდომებზე დაკვირვების გზით ახორციელებდა. როგორც მონიტორინგმა აჩვენა, მოსამართლეები პატიმრობის შეფარდებისას ზოგ შემთხვევაში ასაბუთებდნენ საკუთარ გადაწყვეტილებას. ამას გარდა, სასამართლო იშვიათად ითხოვდა პროკურორისგან პატიმრობის მოთხოვნის დასაბუთებას. გირაოს შეფარდების საქმეთა მხოლოდ ნაწილში ხდებოდა ბრალდებულის ფინანსური სტატუსის შესახებ ინფორმაციის შესწავლა (99 საქმიდან 33%). ამასთან, სასამართლომ პატიმრობის შეფარდების 86 გადაწყვეტილებიდან მხოლოდ 34%-ში დაასაბუთა თავისი გადაწყვეტილება.

○ *არასათანადო მოპყრობის აკრძალვა*

მონიტორინგის შედეგად გამოიკვეთა, რომ საქმეთა ნაწილში სასამართლო არ ახორციელებდა წამების, არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობის შესახებ საჩივრის შეტანის უფლებაზე ბრალდებულის ინფორმირებას. ასეთი იყო, პირველი წარდგენის სხდომების 27% (185-დან 51 შემთხვევა). საქმეთა ნაწილში კი გამოიკვეთა, რომ სასამართლოს მიერ მიწოდებული ინფორმაცია არ იყო სრულყოფილი.

საპროცესო შეთანხმებასთან დაკავშირებულ სხდომათა ნაწილში (54%) კი დაფიქსირდა, რომ მოსამართლეებმა ბრალდებულს არ განუმარტეს, რომ არასათანადო მოპყრობაზე საჩივრის შეტანა ხელს არ შეუშლიდა კანონის დაცვით დადებული საპროცესო შეთანხმების გაფორმებას.

4. შენიშვნები და რეკომენდაციები ადმინისტრაციულ დაკავებასა და ადმინისტრაციულ პატიმრობასთან დაკავშირებით

ანგარიშის მომზადებისას გამოიკვეთა, რომ ადმინისტრაციული პატიმრობა წარმოადგენს პირის თავისუფლებაში ჩარევის ინტენსიურ ფორმას, რომლის გამოყენებაც ხდება იმ ტიპის გადაცდომებთან მიმართებაში, რომლებიც თავისი სიმძიმით არ უთანაბრდებიან სისხლისსამართლებრივ ქმედებებს. ამასთან, ადმინისტრაციული პატიმრობის შეფარდების სტატისტიკა მოწმობს, რომ ამ ტიპის სანქციის გამოყენების შემთხვევები საკმაოდ ხშირია. ოფიციალური სტატისტიკის მიხედვით, 2011 წელს ადმინისტრაციული პატიმრობა გამოყენებული იქნა 4000-ზე მეტი პირის მიმართ. კვლევამ აჩვენა, რომ ადმინისტრაციული პატიმრობის

გამოყენებას ახასიათებს ადამიანის უფლებების დარღვევა პროცესის თითოეულ ეტაპზე, ადმინისტრაციული დაკავებიდან ადმინისტრაციული პატიმრობის აღსრულების ჩათვლით.

პირები, რომელთა მიმართაც ხდება ადმინისტრაციული პატიმრობის გამოყენება ვერ სარგებლობენ სამართლიანი სასამართლოს გარანტიებით. კანონმდებლობა მათ არ ანიჭებს ადეკვატურ დროსა და საშუალებას თავის დაცვისთვის მოსამზადებლად. ამას გარდა, დაცვის მხარეს აქვს პრობლემა მტკიცებულებების გამოთხოვის პროცესში, ვინაიდან საქმის განხილვის დრო არაგონივრულად შემჭიდროვებულია, ამასთან, არასაკმარისია მტკიცებულებათა მოპოვების სამართლებრივი მექანიზმები. საქმის განხილვის შემჭიდროვებული ვადა ადვოკატს არ აძლევს საშუალებას სათანადოდ მოამზადოს საკუთარი პოზიცია. მას აქვს პრობლემა საქმის მასალებთან წვდომის საკითხშიც, რაც, რა თქმა უნდა, გავლენას ახდენს დაცვის უფლების რეალიზაციაზე.

განსაკუთრებულად საყურადღებოა, რომ სასამართლოები უმეტეს შემთხვევაში ადმინისტრაციული პატიმრობის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას ეყრდნობიან მხოლოდ პოლიციელის ახსნა-განმარტებასა და შუამდგომლობას. აღნიშნულს არასწორი პრაქტიკის გარდა, განაპირობებს ხარვეზიანი კანონმდებლობაც, რომელიც სათანადო მტკიცების სტანდარტს არ განსაზღვრავს.

ადმინისტრაციული პატიმრობის შეფარდებამდე პირი დაკავებულია. დაკავება ადმინისტრაციული პატიმრობის შეფარდების ერთგვარ წინაპირობას წარმოადგენს, ვინაიდან კანონმდებლობა საქმის განხილვამდე თავისუფლების პრეზუმფციას არ ითვალისწინებს. ადმინისტრაციული დაკავების გამოყენება დამატებით პრობლემას ქმნის, ვინაიდან კანონმდებლობა არ შეიცავს პირის სათანადო გარანტიებს. მათ შორის, პრობლემურია პირისთვის დაუყოვნებლივ დაკავების მიზეზების შეტყობინების, დაკავებულის ოჯახის წევრებისა და ადვოკატების ინფორმირების საკითხი.

ადმინისტრაციული პატიმრობის აღსრულება ხდება დროებითი მოთავსების იზოლატორებში, რომლებიც თავის მხრივ გათვლილი არ არის პირთა ხანგრძლივი მოთავსებისთვის. იზოლატორებში ყოფნის პირობები, მათ შორის პაემნების, გასეირნების, შხაპის მიღების საკითხები არ არის ადეკვატურად რეგულირებული.

კვლევამ ზემოთხსენებული პრობლემების გამოკვეთის გარდა, წარმოადგინა რეკომენდაციები, რაც მნიშვნელოვანია ადმინისტრაციული დაკავებისა და მექანიზმის ადამიანის უფლებებთან დაახლოების პროცესში.

ადმინისტრაციული დაკავების ნაწილთან მიმართებაში უნდა განხორციელდეს შემდეგი ცვლილებები:

- პროექტმა გაითვალისწინოს დაკავების საგამონაკლისო ბუნება და მკაცრად განსაზღვროს, რომ დაკავების გამოყენება შესაძლებელი იქნება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც სხვა არც ერთი ღონისძიება არ იქნება საკმარისი დასახული მიზნის მისაღწევად. ამისათვის პროექტმა უნდა შემოიტანოს უზრუნველყოფის ღონისძიების რამდენიმე სახე;

- ცალსახად განისაზღვროს პირის უფლება დაკავების მომენტშივე, მისთვის გასაგებ ენაზე, მიიღოს განმარტება დაკავების მიზეზების შესახებ და ეცნობოს ადვოკატის ყოლის უფლება თავისუფლების შეზღუდვის მომენტიდან;
- ზუსტად გაიწეროს გონივრული ვადა, რომლის განმავლობაშიც დაკავებულ პირს უფლება ექნება აცნობოს მისი დაკავებისა და ადგილსამყოფელის შესახებ ოჯახის წევრებს;
- დაკავების მარეგულირებ თავეში განისაზღვროს დაკავებული პირის ყველა უფლება, რომელიც მას წარმოეშობა დაკავების მომენტიდან (Habeas Corpus გარანტიები). მათ შესახებ ასევე უნდა მიეცეს განმარტებები პირს.

რაც შეეხება ადმინისტრაციულ პატიმრობას და საქმის განხილვის პროცედურას, აღნიშნულთან დაკავშირებით უნდა განხორციელდეს შემდეგი ცვლილებები:

- გადაიხედოს ადმინისტრაციული პატიმრობის გამოყენების პროპორციულობა და დაიწყოს მუშაობა მისი საბოლოოდ გაუქმების მიმართულებით;
- გამოირიცხოს ადმინისტრაციული პატიმრობის ადმინისტრაციული შეთანხმების საფუძველზე შეფარდების შესაძლებლობა.;
- მყისიერი ცვლილებების კონტექსტში იქნეს განხილული პატიმრობის ვადის მკვეთრად შემცირების საკითხი;
- დაცვის მხარეს მიეცეს ადეკვატური დრო და შესაძლებლობა დაცვის პოზიციის მოსამზადებლად. ამისთვის, კი გაიზარდოს საქმის განხილვის ვადები;
- დაცვის მხარეს მიეცეს წვდომა ყველა საჭირო მასალაზე, მათ შორის შუამდგომლობისა და პოლიციელის პატაკის ასლებზე და განისაზღვროს აღნიშნული მასალის სასამართლო სხდომამდე გონივრული ვადით ადრე მხარისთვის გადაცემის ვალდებულება;
- განისაზღვროს კანონიერი და უკანონო მტკიცებულების ცნება, ასევე მტკიცებულებების დასაშვებობის შემოწმების ეტაპი;
- დადგინდეს მტკიცების სტანდარტი;
- დაცვის მხარეს მიეცეს მეტი შესაძლებლობა მონმის დაკითხვისა და მტკიცებულებების წარდგენასთან დაკავშირებით;
- დადგინდეს პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებისა და სხდომის ოქმის მხარისთვის გადაცემის გონივრული ვადა;
- დაიხვეწოს სააპელაციო სასამართლოში საჩივრის დასაშვებობის ეტაპი.

ადმინისტრაციული პატიმრობის აღსრულების პირობებთან დაკავშირებით კი დამატებით საჭიროა:

- გაიზარდოს საცხოვრებელი ფართის ზომა ერთ პირთან მიმართებაში და გაუთანაბრდეს CPT-ის რეკომენდაციას;
- შხაპის და გასეირნების უფლება მიეცეს ყველა იმ პირს, რომლის მოთავსებაც იზოლატორში ხდება 24 საათზე მეტი ვადით;

- ნათლად განისაზღვროს იზოლატორის ადმინისტრაციის ვალდებულებები ჰიგიენური პირობების უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით და დადგინდეს საპირფარეშოს საკნის ძირითადი ნაწილისგან იზოლირების ვალდებულება;
- განისაზღვროს იზოლატორის ცვლილების შემთხვევაში იზოლატორის ადმინისტრაციის ვალდებულება გონივრულ ვადაში აცნობოს აღნიშნულის შესახებ პირის ადვოკატს და ოჯახის წევრს.

5. სასამართლოს გამჭვირვალობა

(საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველოს მოსაზრებები და რეკომენდაციები საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მიერ წარმოდგენილ ცვლილებებთან დაკავშირებით)

სტენოგრაფირება, აუდიოჩანერა, ფოტო-, კინო-, ვიდეოგადაღება და ტრანსლირება

საქართველოს იუსტიციის სამინისტრომ 2012 წლის 8 ნოემბერს წარმოადგინა ცვლილებების პაკეტი, რომელიც შეეხება სასამართლო სისტემის საქმიანობის სხვადასხვა სფეროს. მათ შორის შემოთავაზებულ იქნა საერთო სასამართლოების შესახებ ორგანული კანონის მე-13 მუხლში შესატანი ცვლილებები. იუსტიციის სამინისტროს მიერ შემოთავაზებული კანონპროექტი ითვალისწინებს სხდომის სტენოგრაფირების, აუდიოჩანერის, ფოტო-, კინო, ვიდეოგადაღებისა და ტრანსლირების შეუზღუდავ უფლებას. გამჭვირვალობაზე საუბრისას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება კერძო და საჯარო ინტერესის დაბალანსებას. გამომდინარე იქიდან, რომ ინტერესთა დაბალანსება არ ხდება სასამართლოს მიერ ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, საჭიროა დადგინდეს მინიმალური შეზღუდვები საკანონმდებლო დონეზე. მინიმალური შეზღუდვების დაწესებამ ბუნებრივია არ უნდა შელახოს საჯაროობის პრინციპი და კონკრეტული საქმისადმი არსებული მაღალი საჯარო ინტერესი არ უნდა დარჩეს სათანადო რეაგირების გარეშე. ამასთანავე მნიშვნელოვანია არ მოხდეს კერძო ინტერესების იგნორირებაც, ვინაიდან ამ შემთხვევაში შესაძლოა შეილახოს კონკრეტული მოქალაქის კანონიერი უფლებები. მიგვაჩნია, რომ განსხვავებული მიდგომა უნდა არსებობდეს სტენოგრაფირებისა და აუდიოჩანერის მიმართ. აღნიშნული უფლება შეუზღუდავად უნდა ხორციელდებოდეს ნებისმიერი დაინტერესებული პირის მიერ. შეზღუდვები ამ კუთხით შესაძლოა დაწესდეს მხოლოდ ამ გზით მოპოვებული მასალის გამოქვეყნების შემთხვევებზე, ისიც მხოლოდ პირადი მონაცემების დაცვის მიზნით.

სასამართლო სხდომების ვიდეოგადაღება და ჩანაწერის საჯაროდ ჩვენება საკმაოდ კომპლექსური საკითხია. მსოფლიოში არ არსებობს უნივერსალური საერთაშორისო სტანდარტი, ან საყოველთაოდ აპრობირებული მოდელი. მიგვაჩნია, რომ აუდიო ჩანერა და სტენოგრაფირება სასამართლოს ღია სხდომებზე შეუზღუდავად უნდა ხორციელდებოდეს.

რაც შეეხება ფოტო-, კინო, ვიდეოგადაღებასა და ტრანსლირებას, აუცილებელია მათი საშუალებით უზრუნველყოფილ იქნას სასამართლო პროცესების მაქსიმალური საჯაროობა მინიმალური აუცილებელი შეზღუდვების ფარგლებში, რათა საზოგადოებრივი და კერძო ინტერესთა დაბალანსება და მათი დაცვა მოხდეს პროპორციულად, ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე.

რეკომენდაციები:

- გამჭვირვალობის ხარისხი განსხვავებული უნდა იყოს სამოქალაქო, ადმინისტრაციულ და სისხლის სამართლის საქმეებში. სისხლის სამართლებრივ და ადმინისტრაციული სამართალწარმოების შემთხვევებში, სადაც მხარედ ყოველთვის წარმოსდგება სახელმწიფო, ადმინისტრაციული ორგანო, საზოგადოებრივი ინტერესის არსებობა აშკარაა (რაც არ გულისხმობს „უბრალო ცნობისმოყვარეობას“ კერძო ისტორიების მიმართ, არამედ საზოგადოებრივი ინტერესი განისაზღვრება საქმის ხასიათის, პროცესის ტიპის, ასევე მხარეთა პიროვნების ცნობადობის მიხედვით)¹, თუმცა ამ შემთხვევაშიც ერთ მხარე ყოველთვის კერძო პირია და შესაბამისად დაცული უნდა იქნას მისი ინტერესიც. ყოველივე ზემოთ თქმულიდან გამომდინარე, სასამართლო განხილვის ფოტო-, კინო-, ვიდეოგადაღება და ტრანსლირება დასაშვებია უნდა იყოს მხოლოდ კერძო მხარის თანხმობის შემთხვევაში.
- სამოქალაქო სამართალწარმოების შემთხვევაში, სადაც კერძო ინტერესი უფრო მაღალია, მიგვაჩნია, რომ საქმის განხილვის ფოტო-, კინო-, ვიდეოგადაღება და ტრანსლირება უნდა მოხდეს მხოლოდ მხარეთა ერთობლივი თანხმობით. ერთობლივი თანხმობა ქმნის კერძო პირთა ინტერესების დაცვის საუკეთესო მექანიზმს.
- მხოლოდ განსაკუთრებული საჯარო ინტერესის არსებობის შემთხვევაში უნდა იყოს შესაძლებელი სასამართლო პროცესზე ფოტო-, კინო-, ვიდეოგადაღება და ტრანსლირება მოსამართლის (სხდომის თავმჯდომარის) გადანაცვტილების საფუძველზე. განსაკუთრებული ინტერესი შესაძლოა არსებობდეს ისეთ საქმეებში, სადაც მხარედ მონაწილეობს სახელმწიფო მოხელე (პოლიტიკური თანამდებობის პირი), ან საქმე ეხება სამოხელეო დანაშაულს, განსაკუთრებით მძიმე სისხლის სამართლის დანაშაულს, ტერორიზმს, სახელმწიფოს წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულებს და ა.შ. მოცემული ჩამონათვალი არ არის ამომწურავი და შესაძლოა დადგინდეს განსაკუთრებული საჯარო ინტერესის უფრო ფართო განმარტებაც.

¹ By Mario D'Onofrio, Salvatore Caltabiano, *Commentario giurisprudenziale per il dibattito penale* გვ. 93

ამგვარი საქმის არსებობის შემთხვევაში მოსამართლე ვალდებულია მიიღოს სხდომის გადაღების შესახებ შესაბამისი გადაწყვეტილება.

- მიუხედავად სისხლის სამართლის საქმეების მიმართ მაღალი საჯარო ინტერესის არსებობისა, ნაფიცმსაჯულთა სასამართლო მოითხოვს განსხვავებულ რეგულაციას, ნაფიცმსაჯულები არიან უბრალო მოქალაქეები და მათი გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე საჯაროდ გავრცელებული საქმეზე საზოგადოებაში ჩამოყალიბებული მოსაზრებებისაგან შესაძლო ზეგავლენის თავიდან ასაცილებლად მნიშვნელოვანია, რომ აიკრძალოს ფოტო-, კინო-, ვიდეოგადაღების შედეგად მოპოვებული მასალის გავრცელება საქმეზე საბოლოო გადაწყვეტილების გამოტანამდე.
- აუდიო ჩანწერა და სტენოგრაფირება უნდა ხორციელდებოდეს შეუზღუდავად ნებისმიერი სახის სამართალწარმოების დროს (გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც სხდომა დახურულად არის გამოცხადებული). ამგვარი გზით მოპოვებული მასალების საჯაროდ გავრცელებაზე შესაძლოა დაწესდეს პირადი საიდუმლოების დაცვის ვალდებულება.

ალტერნატივა

შესაძლებელია სასამართლო პროცესის ტრანსლირების დროს ან ვიდეო ჩანაწერში (ფოტო მასალაში) მოხდეს ნაფიცმსაჯულთა სახეების დათარვა. მაგალითად ამგვარი პრაქტიკა გამოიყენება ა.შ.შ-ს რამდენიმე შტატში, კერძოდ, ალიასკა, არიზონა და სხვ.

- აუდიო-ვიდეო ჩანაწერში მონშეთა ჩვენების გავრცელება უნდა მოხდეს იმ ფორმით, რომლითაც შეუძლებელი იქნება მათი იდენტიფიცირება. ამავე ფორმით უნდა გავრცელდეს ფოტოების. პირდაპირი ტრანსლირების შემთხვევაში მონშეთა დაკითხვის ტრანსლირება დროებით უნდა შეწყდეს. გამონაკლისი შესაძლოა დაიშვას იმ შემთხვევაში, როდესაც მონშე თანახმაა გაშუქდეს მისი ჩვენება. მონშის მიმართ ინტერესი გამოიხატება არა მისი პიროვნების, არამედ საქმისადმი მისთვის ცნობილი გარემოებებიდან გამომდინარე. საქმის წარმოებისას მასზე შესაძლოა ზეგავლენის ანდა განაჩენის გამოტანის შემდეგ მასზე შურისძიების თავიდან აცილების მიზნით მნიშვნელოვანია მისი ჩვენების გავრცელება მოხდეს იმ ფორმით, რომლითაც შეუძლებელი იქნება მათი იდენტიფიცირება. ეს გარემოებები ასევე გარკვეულწილად უბიძგებს მონშეს თავი შეიკავოს ჩვენების მიცემისაგან. რაც შეეხება ტრანსლირებისას მათი უფლებების დაცვას, პროცესის მიმდინარეობის სპეციფიკიდან გამომდინარე შესაძლოა მოხდეს მონშის გამოსახულების, სახელის ან/და სხვა მაიდენტიფიცირებელი ნიშნის გამულავნება. ვინაიდან ამ უფლებათა დაცვა

პირდაპირი ტრანსლირებისას ტექნიკურად შეუძლებელია, აუცილებელია მოწმეთა დაკითხვისას ტრანსლირების დროებით შეწყვეტა.

- დადგინდეს შესაბამისი პასუხისმგებლობის ფორმა მედია საშუალებების მიერ მოწმის და/ან ნათესი მსაჯულის მაიდენტიფიცირებელი ინფორმაციის გამოქვეყნების შემთხვევებისთვის, ასევე იმ შემთხვევებისთვის, როდესაც ქვეყნდება კერძო პირის მაიდენტიფიცირებელი ინფორმაცია პირის თანხმობის გარეშე. მედია საშუალებების პასუხისმგებლობა უნდა დადგეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი დაარღვევენ პირადი ინფორმაციის საიდუმლოებას ან დადგენილი რეგულირებების დარღვევის გზით მოახდენენ ვიდეო მასალის საჯაროდ გამოქვეყნებას ან სხვაგვარად ხელმისაწვდომს გახდიან ამგვარ მასალას.
- ტექნიკური საშუალებების არსებობის შემთხვევაში სასამართლო სხდომების ფოტო-, კინო-, ვიდეოგადაღება და ტრანსლირება მოხდეს უშუალოდ სასამართლოს მიერ. გადაღებული მასალა დაუყოვნებლივ აიტვირთოს სასამართლოს ვებ-გვერდზე და მოთხოვნისთანავე დაუყოვნებლივ უსასყიდლოდ მიენოდოს ნებისმიერ დაინტერესებულ პირს. ტრანსლირების შემთხვევაში სასამართლომ უზრუნველყოს საკუთარ ვებ-გვერდზე სხდომის პირდაპირი ჩვენება (ლაივ სტრიმი).
- სასამართლო სხდომის ჩანაწერები და ფოტოები უნდა მოექცეს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მიერ დადგენილი საჯარო ინფორმაციის დეფინიციის ფარგლებში. შესაბამისად, სასამართლოს უნდა დაეკისროს ვალდებულება მის ხელთ არსებული მასალები ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით დადგენილი წესის შესაბამისად გასცეს. ამ შემთხვევაში გათვალისწინებული უნდა იყოს საერთო სასამართლოების შესახებ კანონის მე-13 მუხლში დაგეგმილი ცვლილებებიც.

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მიერ წარმოდგენილი კანონპროექტის შესაბამისად სხდომათა საჯაროობა უზრუნველყოფილია ერთის მხრივ, სასამართლოს ვალდებულებით ჩაინეროს და შემდგომ მოთხოვნისთანავე გადასცეს მხარეებს და ნებისმიერ სხვა პირს სასამართლო პროცესის აუდიო/ვიდეო ჩანაწერი. მეორეს მხრივ, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებისთვის უფლებამოსილების მინიჭებით შეუზღუდავად განახორციელონ სასამართლო პროცესის ფოტო გადაღება, კინო, ვიდეო, აუდიო ჩანერა და ტრანსლაცია.

ზემოაღნიშნული უფლება კანონპროექტის მიხედვით ენიჭება საზოგადოებრივ მაუწყებელს სრულიად შეუზღუდავად, მასობრივი ინფორმაციის სხვა საშუალებებს კი სასამართლოს თანხმობით დასაბუთებული მოთხოვნის საფუძველზე.

აღნიშნულ რეგულირებას აქვს შემდეგი ხარვეზები:

1. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების მიერ წარმოდგენილი დასაბუთებული მოთხოვნა ცხადია ეფუძნება მაღალ საზოგადოებრივ ინტერესებს, მაღალი საზოგადოებრივი ინტერესის არსებობის დასაბუთება თანაბრად იქნება შესაძლებელი ნებისმიერი საინფორმაციო საშუალებისთვის და რომელიმე მათგანისთვის სასამართლოს მხრიდან უარის თქმის დასაბუთება თანასწორობის პრინციპიდან გამომდინარე შეუძლებელი გახდება. ამან შესაძლოა გამოიწვიოს დარბაზში დიდი რაოდენობის კამერებისა თუ გადამღები საშუალებების არსებობა, რაც თავის მხრივ წარმოქმნის რისკებს სასამართლოში წესრიგის დაცვის კუთხით.
2. საზოგადოებრივმა მაუწყებელმა შესაძლოა ტექნიკურად ვერ მოახერხოს ყველა პირდაპირი ტრანსლირების უზრუნველყოფა ყველა რაიონული სასამართლოდან ან თუნდაც ვიდეო ჩანაწერის შესრულება და მაღალი საზოგადოებრივი ინტერესის მქონე პროცესების გაშუქება. საკითხის ამგვარმა რეგულირებამ შესაძლოა პრობლემები შეუქმნას ერთის მხრივ სახელმწიფო მაუწყებელს (ტექნიკური ან ფინანსური პრობლემები) და მეორეს მხრივ მოსახლეობის კანონიერი საჯარო ინტერესის დაკმაყოფილებას.

რეკომენდაციები

- საზოგადოებრივი მაუწყებლის მიერ სხდომის გადაღების ან ტრანსლირების უფლების განუხორციელებლობის შემთხვევაში უპირატესი უფლება უნდა მიენიჭოს მასობრივი ინფორმაციის იმ საშუალებას, რომელიც პირველად მიმართავს სასამართლოს აღნიშნული მოთხოვნით. ამით ხელი შეეწყობა, როგორც საზოგადოებრივი ინტერესის მაქსიმალურად დაკმაყოფილებას, ასევე სახელმწიფო და კერძო მედია საშუალებათა თანასწორობის პრინციპს.
- კერძო მაუწყებლები ვალდებული უნდა იყვნენ უზრუნველყონ ჩანაწერის ან/და ტრანსლირების უფლების სათანადო ფორმით უსასყიდლო გადაცემა მასობრივი ინფორმაციის სხვა საშუალებებისათვის მათი მოთხოვნისთანავე.

ინფორმაცია UNDP-ის მიერ მომზადებული დასკვნიდან

#	ქვეყანა	სხდომის ვიდეო გადაღება ზოგადად დასაშვებია	სხდომის ვიდეო გადაღება ზოგადად აკრძალულია	დასაშვებია მხოლოდ სხდომის ნაწილის გადაღება
1	ბელგია			სხდომის გადაღება ან პირდაპირი ტრანსლირება დაიშვება მხოლოდ მოსამართლის უშუალო თანხმობით. დაიშვება მხოლოდ სხდომის შესავალი და შემთავამებელი ნაწილის გადაღება. ბრალდებულის სახის ჩვენება დაუშვებელია. სხვა მონაწილეთა ჩვენება მხოლოდ მათი თანხმობით.
2	ხორვატია		ზოგადად აკრძალულია. დაიშვება მხოლოდ განსაკუთრებული საჯარო ინტერესის არსებობისას, უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის გადანყვეტილებით.	
3	კვიპროსი		პრინციპულად აკრძალულია	
4	ჩეხეთი	დაიშვება სხდომის თავმჯდომარის გადანყვეტილებით. შეუძლია არ დაუშვას, თუ ზიანს მიაყენებს პროცესის მონაწილეს ან პროცესის მსვლელობას. ასევე შეუძლია დაადგინოს თუ რომელი ეპიზოდის გადაღება შეიძლება ან რომელი		

		მონანილის.		
5	ესტონეთი	დაიშვება სხდომის თავმჯდომარის გადანწყვეტილებით		
6	საფრანგეთი		პრინციპულად აკრძალულია	
7	გერმანია		შეიძლება მხოლოდ სხდომის დაწყებამდე. შესაძლებელია მხოლოდ სურათების გადაღება, როდესაც მოსამართლე შემოდის დარბაზში.	
8	უნგრეთი		ზოგადად აკრძალულია და დაიშვება მხოლოდ სხდომის თავმჯდომარის აშკარა თანხმობით. ძირითადად ხდება მხოლოდ განაჩენის გამოცხადების ტრანსლირება.	
9	იტალია	დაიშვება მხარეთა თანხმობით მოსამართლის გადანწყვეტილებით, თუ ეს ხელს არ უშლის პროცესის მსვლელობას.		
1 0	ლიტვა		დაუშვებელია, მხოლოდ სასამართლოს შეუძლია გადაღება	
1 1	ნორვეგია		ზოგადად აკრძალულია, თუმცა რამდენიმე ცნობილ საქმეზე იქნა დაშვებული სასამართლოს გადანწყვეტილებით.	
1 2	პორტუგალია		ზოგადად აკრძალულია. დაიშვება მხოლოდ სასამართლოს ნებართვით და გადასაღები პირის თანხმობით.	
1 3	რუმინეთი	დაიშვება მხოლოდ გადასაღები პირების თანხმობის არსებობისას.		
1	სლოვაკეთი	დაიშვება სხდომის		

4		თავმჯდომარის გადაწყვეტილებით		
1 5	სლოვენია		მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევებში შემთხვევაში შეიძლება დაუშვას უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარემ ინდივიდუალურ სისხლის სამართლის საქმეზე.	
1 6	ესპანეთი			სპეციალური ნორმატიული რეგულირება არ არსებობს. პრაქტიკაში დაიშვება მხოლოდ მოსამართლის ნებართვით, და ხშირად შეზღუდულია დროის ამა თუ იმ მონაკვეთით, ან ამა თუ იმ მონაწილეებით.
1 7	შვედეთი			არ დაიშვება
1 8	შვეიცარია		არ დაიშვება. განსაკუთრებული საზოგადოებრივი ინტერესის საქმეებზე, მოსამართლეს შეუძლია დაუშვას მხოლოდ პროცესის დაწყებამდე გადაღება.	
1 9	უკრაინა	დაიშვება სასამართლოს თანხმობით.		